

Kruche przymierze. Wprowadzenie do psychoterapii młodzieży

John E. Meeks, William Bernet

Dolnośląskie Centrum
Psychodynamiczne

Kruche przymierze. Wprowadzenie do psychoterapii młodzieży

John E. Meeks, William Bernet

Dolnośląskie Centrum
Psychodynamiczne

Kruche przymierze. Wprowadzenie do psychoterapii młodości

John E. Meeks, William Bernet

Dolnośląskie Centrum Psychodynamiczne
Wrocław 2025

Tytuł oryginału

The fragile alliance: An orientation to psychotherapy of the adolescent

Autorzy

John E. Meeks, William Bernet

Poprzednie wydania anglojęzyczne

Wydanie oryginalne: 1971

Wydanie drugie: 1980

Wydanie trzecie: 1986

Wydanie czwarte: 1990

Wydanie piąte: 2001, 2005 wraz z uaktualnieniami

Tłumaczenie

Małgorzata Adamczyk – rozdziały 5–7

Małgorzata Kaczmarek-Fojtar – rozdziały 11–12, 16

Judyta Kozicka – rozdziały 17–18, indeks

Renata Niemczynowicz – wstępy, podziękowania, rozdziały 1–4, 8–10, 15

Izabela Preś-Magiera – rozdziały 13–14

Redakcja i korekta tekstu

Monika Mielcarek red-kor

Projekt graficzny i typograficzny oraz okładka

Marcin Szewczyk-Wilgan

typograficznie.pl

Skład i łamanie

AD FONTES

Wydawca

Dolnośląskie Centrum Psychodynamiczne

Andrzej Trzęsicki, Piotr Musiał Spółka Jawna

NIP 8992997784

Al. Lipowa 22/2, 53-124 Wrocław

psychodynamika-dcp.pl

Copyright © by Dolnośląskie Centrum Psychodynamiczne, Wrocław 2025

Copyright © by John E. Meeks, William Bernet & Krieger Publishing Company, Malabar, Florida 2001 (wyd. 5)

Wydanie pierwsze

ISBN 978-83-971561-3-5

ZGODNIE Z DEKLARACJĄ ZASAD WSPÓLNIE PRZYJĘTYCH PRZEZ RADĘ AMERYKAŃSKIEJ RADY ADWOKACKIEJ I RADY WYDAWCÓW:

Niniejsza publikacja ma na celu zapewnienie rzetelnych i wiarygodnych informacji w odniesieniu do tematyki w niej poruszanej. Została przekazana do sprzedaży z założeniem, że jej wydawca nie jest zaangażowany w świadczenie usług w obszarze prawa, księgowości czy innej tego typu specjalizacji. Jeśli wymagane jest doradztwo prawne czy wsparcie jakiegokolwiek innego eksperta, należy zasięgnąć pomocy kompetentnej w tej profesji osoby.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Zabrania się przedrukowywania, kopiowania czy wykorzystywania jakiegokolwiek części książki w jakiegokolwiek formie – czy to za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, czy innych znanych teraz lub wynalezionych w późniejszym okresie, w tym przez kopiowanie, nagrywanie lub przechowywanie treści, włączając w to gromadzenie i przechowywanie informacji – bez zgody uzyskanej na piśmie od wydawców.

Odnośnie do znaku towarowego: produkt lub nazwy przedsiębiorstw mogą być znakami towarowymi lub zastrzeżonymi znakami towarowymi i używa się ich wyłącznie w celach identyfikacji oraz wyjaśnienia bez zamiaru naruszenia ich praw.

Spis treści

Od wydawcy	7
Przedmowa do piątego wydania	9
Podziękowania	13

CZĘŚĆ I

Wstęp	17
1. Adolescenci są różni	19
2. Ewaluacja diagnostyczna nastoletniego pacjenta	45
3. Sojusz terapeutyczny z adolescentem	83
4. Złośliwe obrony, złośliwe formy oporu i atypowe sojusze	113
5. Problemy bieżącej psychoterapii z nastolatkiem	143
6. Psychoterapia grupowa nastolatków	177
7. Terapia rodzinna	205
8. Rodzice nastoletniego pacjenta	217
9. Kończenie psychoterapii z adolescentem	247

CZĘŚĆ II

Wstęp	269
10. Adolescent w szkole	271
11. Depresja, zagrożenie samobójstwem i zachowania samobójcze	291
12. Rozrabiający adolescent	311
13. Adolescenci i problematyka seksualności	333
14. Nastoletnia ofiara	355
15. Adolescenci w rodzinach z doświadczeniem rozwodu oraz ponownego małżeństwa	377
16. Ostre epizody psychotyczne	395
17. Uzależnienie chemiczne u nastolatków	405
18. Zagadnienia medyczne i neurologiczne	425

Bibliografia	447
Indeks rzeczowy	461
Indeks osobowy	465

■ Od wydawcy

Z przyjemnością oddajemy w ręce polskich czytelników tłumaczenie piątego wydania *Kruche przymierze* – pozycji, która stała się ważnym punktem odniesienia dla terapeutów pracujących z młodzieżą.

Choć od czasu pierwszego wydania książki świat młodych ludzi uległ głębokim przemianom – zmieniły się normy społeczne, tempo życia, presja środowiskowa i rola technologii – fundamenty ludzkiego funkcjonowania psychicznego oraz główne zasady relacji terapeutycznej niezmiennie pozostają aktualne.

Współcześni adolescenti mierzą się jednak z nowymi wyzwaniami: natychmiastowym dostępem do informacji, nasilającą się presją osiągnąć czy rozmywającymi się granicami tożsamości. Mimo tych zmian istota skutecznej psychoterapii wciąż jest taka sama – opiera się na empatii, zaufaniu, poczuciu bezpieczeństwa i indywidualnym rozumieniu pacjenta. Metody terapeutyczne ulegają naturalnej ewolucji, dostosowując się do zmieniającej się rzeczywistości, jednak zasady etyczne i psychologiczne, które leżą u ich podstaw, nie tracą na wartości. To one nadają terapii trwałość i sens, niezależnie od zmiennego kontekstu społeczno-kulturowego.

Kruche przymierze zawiera fundamentalną, pogłębioną wiedzę o adolescencji, wielokrotnie potwierdzoną w praktyce klinicznej. Refleksje i wskazania autorów, oparte na bogatym doświadczeniu i uważnej obserwacji, to cenne wsparcie dla wszystkich, którzy pracują z młodzieżą. Autorzy w poruszający sposób ukazują przy tym znaczenie budowania i podtrzymywania delikatnego, lecz zasadniczego sojuszu terapeutycznego z nastolatkami. Uczą uważności na ambiwalencję ich uczuć, podkreślając wagę rozumienia zarówno świadomych, jak i nieświadomych motywacji. Istotnym walorem książki jest również szczegółowy opis pracy grupowej z młodzieżą.

Kruche przymierze to nie tylko zbiór praktycznych wskazówek, lecz także zapis inspirującej refleksji nad specyfiką psychoterapii okresu dorastania. Wierzmy, że to wydanie – będące świadectwem dojrzewania myśli jego autorów – okaże się nieocenionym wsparciem dla wszystkich, którzy towarzyszą młodym ludziom w ich często burzliwej drodze ku dorosłości.

Wrocław, lipiec 2025 r.

Piotr Musiał
Dolnośląskie Centrum Psychodynamiczne

■ Przedmowa do piątego wydania

Publikacja *Kruche przymierze* została po raz pierwszy wydana prawie 30 lat temu. Od tego czasu nastąpiły znaczące i czasem drastyczne zmiany w sposobie, w jaki funkcjonowanie adolescentów wpływa na nasze społeczeństwo; w jaki realizowane są pomoc medyczna i ochrona zdrowia psychicznego w Stanach Zjednoczonych; i w jaki specjaliści postrzegają pracę psychoterapeutyczną z młodzieżą. Na przykład jednym ze sposobów na dowiedzenie się, jak kiedyś nasze społeczeństwo widziało adolescentów, jest przeanalizowanie tego, w jakim tonie nauczyciele szkół średnich wyrażali w przeszłości troskę o swoich uczniów. W latach 50. ubiegłego wieku nauczyciele uczący w szkołach ponadpodstawowych zgłaszali zastrzeżenia co do uczniów żujących gumę na lekcjach; w latach 70. ich troska dotyczyła młodych osób z długimi włosami palących marihuanę; natomiast w latach 90. pedagogzy przejmowali się już tym, że ich uczniowie mogliby przyjść uzbrojeni do szkoły, gotowi zabijać.

Pokolenie wcześniej istniało silne psychoanalityczne upodobanie do podejmowania psychoterapii z adolescentem. W prywatnym gabinecie czy w lokalnych ośrodkach zdrowia psychicznego terapeuci leczyli nastolatków i ich rodziny przez długi czas, lecz bez szczególnego nadzoru. Obecnie dostępne jest znacznie więcej usług i opcji leczenia, np. szeroki wybór terapii grupowych dla pacjentów z konkretnymi diagnozami, sposobów leczenia opisanych w podręcznikach czy programów typu *wrap-around*, w których specjalista odwiedza pacjenta w domu; do tego doszło leczenie poznawczo-behawioralne, nowe leki i kilka modeli terapii w ośrodkach zamkniętych. Ponadto specjaliści pracują pod znacznie większym nadzorem, przyjmującym formę konkretnych sposobów zarządzania poszczególnymi przypadkami i ograniczonych budżetów na leczenie.

W pewnym sensie *Kruche przymierze* zmieniało się wraz ze zmieniającymi się czasami. Mimo to fundamentalne zasady tworzenia i utrzymywania kruchego sojuszu terapeutycznego w pracy z adolescentem pozostają takie same. Najważniejsze przesłanie tej książki jest zatem niezmiennie, mimo że było redagowane i przeformułowywane przez pięć edycji.

Pierwsze wydanie *Kruchego przymierza* zostało opublikowane w 1971 r. przez wydawnictwo Williams & Wilkins. Miało objętość 282 stron. Doktor John Meeks zauważył we wstępie, że coraz więcej adolescentów jest kierowanych na psychoterapię, lecz nie ma wystarczająco dużo terapeutów, którzy

mogliby ją poprowadzić. Stwierdził, że wielu klinicystów umiejętnie leczących dorosłych pacjentów często ogarnia zniechęcenie i frustracja, gdy podejmują się terapii młodzieży. Pomyślał więc, że ta książka mogłaby pomóc terapeutom w zrozumieniu szczegółowych kwestii dotyczących pracy z adolescentami i dostarczyć im praktycznych sugestii odnośnie do technik terapeutycznych. Część pierwsza publikacji obejmowała ogólne zasady diagnostyki ewaluacyjnej, nawiązywania sojuszu terapeutycznego i trwającej psychoterapii; część druga zajmowała się specyficznymi sytuacjami klinicznymi, w tym „ciążą pozamałżeńską” i „adolescentami i kwestią narkotyków”.

Począwszy od drugiej edycji, z 1980 r., *Kruche przymierze* jest wydawane przez Robert E. Krieger Publishing Co. Drugie wydanie miało już 400 stron – książkę powiększono o część trzecią, w której opisano konstrukcję i proces leczenia mający miejsce w programach na oddziałach zamkniętych. Druga edycja zawierała rozdziały, których nie było w pierwszej, takie jak *Atypowe sojusze w psychoterapii adolescentów* i *Terapia grupowa dla adolescentów*.

W momencie publikacji trzeciego wydania w 1986 r. *Kruche przymierze* urosło do 475 stron. W tamtych czasach zwiększała się świadomość i zainteresowanie leczeniem adolescentów z cechami narcystycznymi i zaburzeniem osobowości borderline, w związku z czym dr Meeks powiększył rozdział dotyczący atypowych sojuszy i stworzył nowy, *Złośliwe obrony, złośliwe formy oporu, atypowe sojusze*. Przeredagował rozdział dotyczący zażywania narkotyków przez adolescentów i wprowadził inne zmiany tak, aby książka była zgodna ze współczesnym stanem rzeczy.

Gdy opublikowano czwartą edycję w 1990 r., jako współautor do dr. Meeka dołączył dr William Bernet. Pozycja została zaktualizowana, rozszerzona i wydłużona do 602 stron. Dodano kilka rozdziałów, w tym *Adolescent w szkole*, *Nastoletnia ofiara*, *Adolescenci w rodzinach z doświadczeniem rozvodu oraz powtórnego małżeństwa* oraz *Zagadnienia medyczne i neurologiczne*.

Piąte wydanie *Kruchego przymierza* ukazało się w 2001 r. Uznaliśmy, że nowe metody ochrony zdrowia psychicznego, które pojawiły się na przestrzeni ostatniej dekady, wymagają wprowadzenia dalszych zmian w tej publikacji. Tak jak ma to obecnie miejsce z terapią, nasza książka jest krótsza, tańsza, lecz w pewnym sensie dużo bardziej rozbudowana niż jej poprzednie edycje. W tym wydaniu nie zawarliśmy już rozdziałów dotyczących leczenia na oddziale zamkniętym. Część materiału skrócono lub wyeliminowano. Dodatkowe treści zostały zaprezentowane w formie tabel i wyróżnione na osobnych stronach. Zaktualizowano bibliografię i terminologię. Literatura jest teraz zgromadzona w osobnej części na końcu wydania

i zawiera adnotacje ułatwiające studentom znalezienie dodatkowych materiałów do czytania.

Mimo że wprowadziliśmy wiele zmian i ulepszeń, które sprawiają, że książka jest zgodna ze współczesnym stanem rzeczy, fundamentalne zasady *Kruchego przymierza* pozostają te same co 30 lat temu:

- Efektywna terapia z nastoletnim pacjentem wymaga nawiązania silnego sojuszu, opartego na zrozumieniu kwestii rozwoju i realiów funkcjonowania adolescenta. Terapeuta musi sobie m.in. zdawać sprawę z ambiwalentnych uczuć, jakie młoda osoba odczuwa w stosunku niezależności, i szanować je.
- Adolescenci działają z pobudek zarówno świadomych, jak i nieświadomych. Czasami, choć nie zawsze, pomaganie nastoletniemu pacjentowi w zdaniu sobie sprawy z nieświadomych kwestii ma działanie terapeutyczne.
- Ogólnie rzecz biorąc, rolą terapeuty jest pomóc adolescentowi podejmować samemu decyzje odnośnie do obecnych aktywności i planów na przyszłość, lecz zdarzają się też sytuacje, w których klinicysta powinien zadziałać w bardziej aktywny sposób.
- Mimo że pacjentem w terapii jest adolescent, ważne, aby brać także pod uwagę troskę i potrzeby jego rodziców.
- Elastyczność i kreatywność terapeutyczna odgrywają tu istotną rolę. Mimo że ta publikacja kładzie głównie nacisk na psychoterapię indywidualną, w niektórych przypadkach terapeuta powinien rozważyć inne podejścia: spotkania rodzinne, terapię grupową, farmakoterapię, medytację, terapię poznawczo-behawioralną lub odesłanie pacjenta do ośrodka zdrowia psychicznego.

Materiał kliniczny zawarty w *Kruchym przymierzu* został odpowiednio zmodyfikowany, aby chronić pacjentów. Zmieniono imiona i inne informacje mogące ich zidentyfikować. Wiele opisanych przypadków klinicznych składa się z historii kilku pacjentów, będących rzeczywiście w terapii. Aby uniknąć niezręcznego powtarzania „on” czy „ona”, zaimek „on” odnosi się w niektórych rozdziałach do obu płci, podczas gdy w innych korzysta się także z zaimka „ona”.

Bibliografia z odnośnikami znajduje się pod koniec książki. Odsyłamy także czytelnika do zasobów internetowych, gdzie dostępne jest wiele dodatkowych informacji na przeróżne tematy. Sformułowanie DSM-IV-TR użyte w tekście odnosi się do poprawionego tekstu (ang. *text revision*) 4. edycji *Diagnostycznego i statystycznego podręcznika zaburzeń psychicznych* (American Psychiatric Association 2000).

Chcielibyśmy w tym miejscu podziękować naszym kolegom i koleżankom za ich rady oraz konstruktywną krytykę. Doktor Michael Meagher i dr Catherine

Fuchs przeczytali tekst książki i pomogli zmienić te sekcje, które były niejednoznaczne czy niejasne, tak aby stały się bardziej zrozumiałe. Bardzo doceniamy wsparcie i wszystkie sugestie otrzymane od naszych żon, Anity Meeks i Susan Bernet. Nasze sekretarki, Cathy Maloney w Rockville i Nikki Kirby w Nashville, nieustrudzenie pomagały nam opracować niezliczone ilości wstępnych wersji tej publikacji. Także Peggy Westlake, M.L.S. z Eskin Biomedical Library, ogromnie nam pomogła, sprawdzając bibliografię.

„Niezrównany, wciągający poradnik na temat budowania relacji psychoterapeutycznej z adolescentami. Podstawowe techniki, jak również modyfikacje przeznaczone dla konkretnych zaburzeń, zostały przedstawione z nadzwyczajną przejrzystością oraz w obszerny sposób zilustrowane licznymi opisami przypadków. Czytanie piątego wydania tej, zaliczanej do klasyki, książki jest »korektywnym doświadczeniem emocjonalnym«, które z pewnością zwiększy szansę wypracowania udanego sojuszu terapeutycznego z pacjentami z tej wymagającej grupy. Obowiązkowa pozycja dla wszystkich specjalistów zajmujących się zdrowiem psychicznym pracujących z nastolatkami, bez względu na ich podejście terapeutyczne”.

David A. Waller, M.D. – dyrektor Wydziału Psychiatrii Dziecięcej i Młodzieżowej Uniwersytetu Teksańskiego, Southwestern Medical Center w Dallas

„Szczególnie mocną stroną tej książki jest opis zastosowania zgromadzonych w niej badań i wiedzy klinicznej w odniesieniu do strategii i technik wykorzystywanych przez terapeutów w celu wywoływania zmiany. Jeśli ta zmiana ma nastąpić, klinicysta pracujący z adolescentami musi być bardziej aktywny i wszechstronny, musi znosić wchodzenie w niewygodne dla siebie role, a nawet funkcjonować przez jakiś czas bez tradycyjnego sojuszu. Wiele ról, które terapeuta musi przyjąć, aby dotrzeć do pacjenta, zostało tu wspaniale opisane, zwłaszcza funkcja osoby mającej pogodzić sprzeczne interesy, potrzebna w pracy z rodzicami. Przejrzysty, bezpośredni, pozbawiony żargonu styl tej publikacji sprawia, że *Kruche przymierze* czyta się łatwo i przyjemnie”.

John D. O'Brien, M.D. – dyrektor Wydziału Psychiatrii Dziecięcej i Młodzieżowej The Menninger Clinic

„Pierwsze wydanie *Kruchego przymierza* autorstwa Johna Meeksa zachęciło mnie do pracy z adolescentami oraz dało mi narzędzia pozwalające uniknąć kłopotów i czynić dobro. Była to jedna z najlepszych książek, które przeczytałem w czasie mojej rezydentury. Miałem teraz okazję przeczytać ponownie *Kruche przymierze*, współtworzone w ostatnich latach z Williamem Bernetem. To wciąż moja ulubiona pozycja, przeznaczona zarówno dla początkujących, jak i doświadczonych terapeutów pracujących z nastolatkami; specjaliści powinni ją wielokrotnie przeczytać, jeśli chcą mieć pojęcie, jak wykonywać swoją pracę”.

H. Michael Meagher, M.D. – psychoanalityk pracujący z dziećmi, adolescentami oraz dorosłymi pacjentami, analityk nauczania, pracujący w Baltimore oraz przy Washington Psychanalytic Institute

psychodynamika-dcp.pl

Dolnośląskie Centrum
Psychodynamiczne